

Aiškinamasis raštas, pridedamas prie pasiūlymo dėl 2014–2020 m. Valstybės pagalbos aplinkos apsaugai ir energetikai gairių¹ peržiūros

Komisija konsultacijoms skelbia pasiūlymą dėl 2014–2020 m. Valstybės pagalbos aplinkos apsaugai ir energetikai gairių (toliau – **PAAE gairės**) peržiūros. Piliečių ir suinteresuotųjų subjektų prašoma pateikti nuomonę apie šį pasiūlymą ir apie tai, kaip peržiūrėtos gairės padėtų ekonomiškai efektyviai įgyvendinti ES žaliojo kurso tikslus, susijusius su anglies dioksido poveikio neutralumu, efektyviu energijos ir išteklių naudojimu ir žiedišku, taršos mažinimu ir biologine įvairove, kartu ribojant galimus konkurencijos iškraipymus. Šios viešos konsultacijos vyks aštuonias savaites. Be to, kaip jau paskelbta įžanginiame poveikio vertinime, bus surengtas susitikimas su valstybėmis narėmis siekiant gauti jų atsiliepimų apie konsultacijoms pasiūlytą gairių projektą. Per šias viešas konsultacijas surinkta informacija bus panaudota atliekant poveikio vertinimą, kuriuo bus grindžiama peržiūra.

Siekdama informuoti piliečius ir suinteresuotuosius subjektus apie PAAE gairių peržiūros iniciatyvą, 2020 m. lapkričio mėn. Komisija paskelbė įžanginį poveikio vertinimą ir pradėjo klausimynu grindžiamas atviras viešas konsultacijas, kuriomis siekiama surinkti suinteresuotųjų subjektų atsiliepimus, kuriais būtų galima remtis atliekant peržiūrą. Tuo pat metu Konkurencijos GD paskelbė Europos masto kvietimą teikti pastabas diskusijai, kaip ES konkurencijos politika galėtų geriausiai padėti įgyvendinti žaliąjį kursą. Vėliau 2021 m. vasario 4 d. vykdomosios pirmininko pavaduotojos Margrethe Vestager surengtoje konferencijoje apžvelgtos įvairios perspektyvos šiuo svarbiu klausimu, o jos rezultatais taip pat remtasi atliekant šią peržiūrą.

Šio rašto tikslas – paaiškinti pasiūlymo dėl šios peržiūros tikslą ir taikymo sritį. Šis raštas pridedamas prie viešų konsultacijų dėl siūlomų 2022 m. Valstybės pagalbos klimatui, aplinkos apsaugai ir energetikai gairių (toliau – **PKAAE gairės**).

1. Aplinkybės

Europos žaliasis kursas yra tapęs vienu svarbiausių Komisijos prioritetų, kuriuo siekiama, kad ES taptų sąžininga ir klestinčia visuomene, kurios ekonomika yra moderni, efektyviai naudojanti išteklius ir konkurencinga. Siekti Komisijos klimato srities užmojų padėjo 2019 m. priimtas Komunikatas dėl Europos žaliojo kurso², kuriame nustatytas tikslas iki 2050 metų užtikrinti nulinį grynąjį išmetamą šiltnamio efektą sukeliančių dujų kiekį. Kad sudarytų sąlygas ES atsakingai siekti tikslo iki 2050 metų neutralizuoti poveikį klimatui, Komisija taip pat pasiūlė iki 2030 metų bent 55 % sumažinti išmetamą šiltnamio efektą sukeliančių dujų kiekį³. Šie plataus užmojo tikslai įtvirtinti siūlomame Klimato teisės akte.

Siekiant įgyvendinti anglies dioksido poveikio neutralumo, efektyvaus energijos ir išteklių naudojimo ir žiediško, taršos mažinimo, biologinės įvairovės tikslus ir padėti pereiti prie žaliosios ekonomikos, reikės dėti daug pastangų ir teikti tikslinę paramą. Kad būtų pasiekti Komunikate dėl žaliojo kurso nustatyti užmojai, prireiks didelių investicijų, be kita ko, papildomų investicijų į atsinaujinančiųjų išteklių energiją. Komisija yra įvertinusi, kad naujiems platesnio užmojo 2030 m. klimato ir energetikos tikslams pasiekti reikės 350 mlrd. EUR papildomų metinių investicijų.

¹ OL C 200, 2014 6 28, p. 1–55.

² Komisijos komunikatas Europos Parlamentui, Europos Vadovų Tarybai, Tarybai, Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetui ir Regionų komitetui „Europos žaliasis kursas“ (2019 m. gruodžio 11 d., COM(2019) 640 *final*).

³ Komisijos komunikatas Europos Parlamentui, Tarybai, Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetui ir Regionų komitetui „Platesnis Europos 2030 m. klimato srities užmojis. Investavimas į neutralaus poveikio klimatui ateitį žmonių labui“ (2020 m. rugsėjo 17 d., COM(2020) 562 *final*).

Atsižvelgiant į tai, kad reikalinga investicijų suma yra didelė, reikia ekonomiškai efektyviai sutelkti tiek privačiojo, tiek viešojo sektoriaus lėšas. Tai turės įtakos visiems sektoriams, taigi ir ekonomikai kaip visumai.

Siekiant sudaryti sąlygas įgyvendinti Europos žaliojo kurso ir Teisingos pertvarkos mechanizmo tikslus, svarbus vaidmuo teks valstybės pagalbos taisyklėms. Komunikate dėl Europos žaliojo kurso konkrečiai nustatyta, kad valstybės pagalbos taisyklės turėtų būti peržiūretos tam, kad jose atsispindėtų šie politikos tikslai, jos padėtų ekonomiškai efektyviai pereiti prie poveikio klimatui neutralumo ir sudarytų palankesnes sąlygas laipsniškai nutraukti subsidijas iškastiniam kurui, visų pirma taršiausiam, ir kartu užtikrintų vienodas sąlygas vidaus rinkoje.

Dabartinės PAAE gairės, kurios priimtos 2014 metais, nustos galioti 2021 m. gruodžio 31 d. Todėl siekiama, kad naujosios gairės įsigaliotų 2022 metų pradžioje.

2019 m. Komisija atliko valstybės pagalbos modernizavimo priemonių rinkinio tinkamumo patikrą ir jos rezultatai buvo paskelbti 2020 m. spalio 30 d.⁴

Iš jos rezultatų matyti, kad PAAE gairės ir Bendrajame bendrosios išimties reglamente (toliau – BBIR) nustatytos taisyklės, susijusios su aplinkos apsauga ir energetika, iš esmės padėjo siekti klimato tikslų, tačiau tam tikrus aspektus reikėtų supaprastinti ir modernizuoti taip, kad būtų kuo mažiau iškraipoma prekyba ir konkurencija. Be to, norint įgyvendinti Europos žaliąjį kursą, reikia atlikti platesnės apimties ir išsamesnę PAAE gairių peržiūrą, kad ji visiškai atitiktų žaliojo kurso uždavinius.

Gairių peržiūra grindžiama vertinimu ir įvairiais įrodymų ir duomenų šaltiniais, įskaitant bylų nagrinėjimo praktiką, išorės tyrimo rezultatus ir suinteresuotųjų subjektų pastabas. 2020 metais Komisija surengė atviras viešas konsultacijas ir per jas surinko nuomones. Jos bus papildytos atsiliepimais, gautais per šias viešas konsultacijas.

Tuo pat metu iš dalies peržiūrimos ir atitinkamos BBIR nuostatos, kurios papildo šiose gairėse išdėstytas nuostatas. Tikimasi, kad viešos konsultacijos dėl pasiūlymo dėl tų peržiūrėtų nuostatų vyks 2021 m. vasarą.

2. Peržiūros pagrindimas

Peržiūrą sudaro du pagrindiniai elementai:

- gairių taikymo srities išplėtimas, į ją įtraukiant naujų sričių (pavyzdžiui, netaršų judumą, biologinę įvairovę) ir visas technologijas, kurios gali padėti įgyvendinti žaliąjį kursą, taip sudarant sąlygas skirti didesnes pagalbos sumas (100 % trūkstamo finansavimo) ir numatyti naujas pagalbos priemones (pavyzdžiui, sandorius dėl anglies dioksido kainų skirtumo);
- lankstesnių suderinamumo taisyklių nustatymas, supaprastinant kompleksinių priemonių vertinimą ir numatant, kad jei stambūs žalieji projektai vykdomi pagal patvirtintas schemas, paprastai nebūtina teikti atskirų pranešimų.

Kartu su šia platesne gairių taikymo sritimi turi būti numatytos apsaugos priemonės, kuriomis užtikrinama, kad pagalba būtų veiksmingai nukreipiama ten, kur jos reikia aplinkos apsaugai gerinti, kad ji neviršytų to, kas būtina aplinkos apsaugos tikslams pasiekti, ir kad ji neiškraipytų

⁴ https://ec.europa.eu/info/law/better-regulation/have-your-say/initiatives/2044-2012%C2%A0m-valstybes-pagalbos-modernizavimo-priemoniu-rinkiny-gelezinkeliu-gaires-ir-trumpalaikis-eksporto-kredito-draudimas-Tinkamumo-patikra_lt

konkurencijos arba vidaus rinkos vientisumo. Šia peržiūra taip pat siekiama užtikrinti gairių derėjimą ir sąsają su atitinkamais aplinkos ir energetikos sričių ES teisės aktais bei politika.

Kalbant apie laipsnišką subsidijų iškastiniam kurui nutraukimą, siūlomose gairėse paaiškinama, kad paprastai priemonės, susijusios su parama taršiausiam iškastiniam kurui, greičiausiai neturi teigiamo poveikio aplinkai ir dažnai daro didelį neigiamą poveikį, nes dėl jų rinkoje gali padidėti neigiamas išorinis poveikis aplinkai. Tas pats pasakytina apie priemones, susijusias su naujomis investicijomis į gamtines dujas, išskyrus atvejus, kai įrodoma, kad investicijos dera su Sąjungos klimato srities tikslais iki 2030 m. ir poveikio klimatui neutralumo užtikrinimo iki 2050 m. tikslu. Todėl siūlomose gairėse nurodyta, jog yra mažai tikėtina, kad atlikus pusiausvyros tyrimą būtų padaryta teigiama išvada dėl tokių priemonių (taigi valstybės pagalba vargu ar būtų įmanoma).

Kalbant apie atitinkamų BBIR nuostatų peržiūrą, jos tikslas – sudaryti dar palankesnes sąlygas žaliosioms investicijoms, išplečiant taikymo sritį ir į ją įtraukiant pavyzdinių sričių, pavyzdžiui, netaisytos infrastruktūros ir biologinę įvairovę, taip pat peržiūrint nuostatas dėl efektyvaus energijos vartojimo pastatuose bei efektyvaus išteklių naudojimo, kad jos taptų veiksmingesnės. Be to, bus nustatytos lankstesnės taisyklės, susijusios su tinkamų finansuoti išlaidų ir pagalbos intensyvumu apibrėžimu.

Tolesniuose skirsniuose apžvelgiami pagrindiniai šiame peržiūros etape Komisijos svarstomi pakeitimai. Konsultacijoms siūlomas gairių projekto tekstas nėra galutinis ir bus iš naujo vertinamas atsižvelgiant į per šias viešas konsultacijas pateiktus atsiliepimus ir įrodymus.

3. Pagalba išmetamam šiltnamio efektą sukeliančių dujų kiekiui mažinti ir šalinti, be kita ko, teikiant paramą atsinaujinančiųjų išteklių energijai

Siekiant sudaryti kuo palankesnes sąlygas pasiekti Sąjungos klimato srities tikslus, siūlomų gairių taikymo sritis išplečiama, į ją įtraukiant visas technologijas, kuriomis mažinamas šiltnamio efektą sukeliančių dujų kiekis ir didinamas energijos vartojimo efektyvumas. Šiame gairių skirsnyje sąmoningai vengiama nurodyti konkrečias technologijas, nes siekiama sudaryti sąlygas naudotis visomis technologijomis ir taikyti visus metodus, kurie galėtų padėti užtikrinti, kad gairės būtų kuo veiksmingesnės ateityje. Tačiau tame skirsnyje visapusiškai reglamentuojama parama atsinaujinančiųjų išteklių energijai, o pagal šias taisykles ir toliau galima taikyti specialias atsinaujinančiųjų išteklių energijos schemas, siekiant užtikrinti, kad valstybės narės turėtų reikiamų priemonių, padedančių pasiekti Sąjungos atsinaujinančiųjų išteklių energijos srities tikslus.

Norint sumažinti išmetamą šiltnamio efektą sukeliančių dujų kiekį ir (arba) padidinti energijos vartojimo efektyvumą, bus galima skirti pagalbą visoms ekologiškesnėms investicijoms ir veiksniams grynosioms papildomoms išlaidoms padengti, be to, bus galima teikti įvairių formų pagalbą, įskaitant sandorius dėl kainų skirtumo, laikantis taisyklių, kuriomis užtikrinama, kad nebūtų nepagrįstai iškraipoma rinkos kainodara.

Kad būtų padidintas skaidrumas ir užtikrinta, kad papildomas lankstumas būtų reikiamo masto, o suinteresuotieji subjektai būtų skatinami dalyvauti rengiant paramos priemones, PKAAE gairėse nustatytas reikalavimas tam tikromis aplinkybėmis rengti viešas konsultacijas dėl pagrindinių schemos ypatybių.

Siekiant užtikrinti, kad pagalba būtų būtina, ir atgrasyti nuo pagalbos mažiau ekonomiškai efektyvioms investicijoms, susijusioms su priklausomybės nuo iškastinio kuro mažinimu, valstybės narės turės aiškiai nurodyti visų rūšių remiamų klimato apsaugos projektų išlaidas, t. y. pagalbos sumą vienam sėkmingai sumažinto išmetamo šiltnamio efektą sukeliančių dujų kiekio vienetui (EUR už vieną toną sumažinto CO₂ kiekio ekvivalento). Tačiau nebus reikalaujama, kad šis parametras būtų taikomas kaip pagrindas atrenkant remtinus projektus.

Siekiant sumažinti kompensacijos permoką ir rinkos iškraipymus, pagrindinis pagalbos skyrimo ir pagalbos dydžio nustatymo mechanizmas yra konkurencinis konkursas. Konkursas turėtų būti kuo atviresnis valstybėje narėje konkuruojančioms technologijoms, galinčioms pasiekti tikslinį šiltnamio efektą sukeliančių dujų kiekio mažinimo rodiklį, išskyrus atvejus, kai tai nėra pagrįsta.

Komisija taip pat prašo pateikti pastabas konkrečiai dėl pagalbos šiltnamio efektą sukeliančioms dujoms šalinti iš aplinkos įtraukimo į gairių taikymo sritį. Technologijos, kuriomis sudaromos sąlygos šalinti šiltnamio efektą sukeliančias dujas iš aplinkos oro, gali padėti siekti ES tikslų, tačiau dėl jų neturėtų sumažėti pastangos išnaudoti bet kokias kitas turimas priemones, skirtas išvengti teršalų išmetimo arba sumažinti išmetamų teršalų kiekį. Be to, tai, kad esama privačių, nesubsidijuojamų investicijų į šiltnamio efektą sukeliančių dujų šalinimą atvejų, rodo, jog pagalba gali būti ne visada būtina. Pastabos bus svarbus pagrindas priimant informacija pagrįstą sprendimą, ar šiltnamio efektą sukeliančių dujų šalinimas iš aplinkos turėtų būti įtrauktas į gairių taikymo sritį, ar ne.

4. Kita pagalba aplinkos apsaugai

4.1. Pagalba pastatų energijos vartojimo efektyvumui ir aplinkosauginiam veiksmingumui didinti

Kad būtų pasiektas tikslas iki 2030 metų bent 55 % sumažinti išmetamų teršalų kiekį, ES turi 60 % sumažinti pastatų išmetamą šiltnamio efektą sukeliančių dujų kiekį. Komisijos komunikate dėl renovacijos bangos⁵ nustatytas siekis per ateinančius dešimt metų bent padvigubinti renovacijos mastą ir užtikrinti, kad renovacija padėtų efektyviau naudoti energiją ir išteklius.

Siekdamos sudaryti palankesnes sąlygas esminei renovacijai, valstybės narės galės derinti pagalbą pastatų energijos vartojimo efektyvumui didinti ir pagalbą investicijoms, kuriomis didinamas jų aplinkosauginis veiksmingumas, pavyzdžiui, investicijoms į vietinę atsinaujinančiųjų išteklių energijos gamybos ir saugojimo infrastruktūrą, elektra varomų transporto priemonių įkrovimo punktus ir skaitmenines technologijas.

Norint užtikrinti, kad pagalba iš tikrųjų padidintų energijos vartojimo efektyvumą, bus nustatytas minimalaus energijos taupymo lygio reikalavimas. Pagalbos priemonėms, dėl kurių sutaupoma daug energijos, bus galima skirti žaliąją priemonę.

Siūlomose gairėse nustatytos konkrečios taisyklės dėl pagalbos energetinių paslaugų bendrovėms, kuriomis siekiama užtikrinti palankesnes sąlygas sudaryti sutartis dėl energijos vartojimo efektyvumo.

4.2. Parama netaršiam judumui

Europos žaliajame kurse nustatyta, kad, norint iki 2050 m. pasiekti poveikio klimatui neutralumo tikslą, transporto sektoriuje išmetamų teršalų kiekį reikia sumažinti 90 %. Komisijos komunikate dėl tvaraus ir pažangaus judumo strategijos⁶ patvirtinamas Europos žaliojo kurso užmojis ir nustatomi įvairūs orientyrai, kuriais sektoriai turėtų vadovautis siekdami šio tikslo⁷.

⁵ Komisijos komunikatas Europos Parlamentui, Tarybai, Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetui ir Regionų komitetui „Renovacijos banga Europoje: pastatų ekologizavimas, darbo vietų kūrimas ir gyvenimo gerinimas“ (2020 m. spalio 14 d., COM(2020) 662 final).

⁶ Komisijos komunikatas Europos Parlamentui, Tarybai, Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetui ir Regionų komitetui „Darnaus ir išmanaus judumo strategija. Europos transporto kelias į ateitį“ (2020 m. gruodžio 9 d., COM(2020) 789 final).

⁷ Jie apima, be kita ko, siekį, kad iki 2030 m. keliuose būtų bent 30 mln. netaršių automobilių bei 80 000 netaršių sunkvežimių ir kad iki 2050 m. beveik visi automobiliai, furgonai, autobusai ir naujos sunkiasvorės transporto priemonės būtų netaršūs.

Siekiant sudaryti palankesnes sąlygas pereiti prie netaršaus judumo, pagal siūlomas gaires bus galima remti netaršių transporto priemonių (naudojamų keleiviams ir kroviniams vežti oro, kelių, geležinkelių, vidaus vandens kelių ir jūrų bei pakrančių transportu), įskaitant gamtinėmis dujomis varomas transporto priemones, – kai jos yra būtina perėjimo prie netaršaus judumo technologija, – įsigijimą arba transporto priemonių modernizavimą. Be to, gairių taikymo sritis bus išplėsta, kad valstybės narės galėtų remti viešai prieinamos įkrovimo ir degalų papildymo infrastruktūros, kuri būtina netaršioms transporto priemonėms eksploatuoti, diegimą neišstumdamas privačiojo sektoriaus investicijų į šį sektorių.

Paprastai pagalba turi būti skiriama konkurencinio konkurso būdu, siekiant užtikrinti, kad ji ir toliau neviršytų būtino minimumo. Kalbant apie pagalbą netaršioms transporto priemonėms, PKAAE gairėmis valstybėms narėms būtų suteikta lankstumo nustatant, kurios formos pagalba yra tinkamiausia, ir būtų sudarytos sąlygos padengti visas papildomas su nuosavybe susijusias išlaidas. Įkrovimo ir degalų papildymo infrastruktūros srityje valstybės narės galės finansuoti projektus neviršydamos visos trūkstamo finansavimo sumos.

4.3. Pagalba efektyviam išteklių naudojimui užtikrinti ir perėjimui prie žiedinės ekonomikos remti

Žiedinės ekonomikos veiksmų plane⁸, kurio tikslas – paspartinti ES perėjimą prie žiedinės ekonomikos, taip įgyvendinant transformacinius pokyčius, kurių siekiama pagal Europos žaliąjį kursą, konkrečiai raginama persvarstant gaires atsižvelgti į su efektyviu išteklių naudojimu susijusius tikslus.

Į gaires bus įtrauktas naujas skirsnis dėl efektyvaus išteklių naudojimo ir žiediškumo, reglamentuojantis pagalbą investicijoms, kuriomis didinamas išteklių naudojimo efektyvumas, taip pat atliekų ar kitų produktų ar medžiagų prevencijai, parengimui pakartotiniam naudojimui ar perdirbimui ir jų perdirbimui.

Siekiant užtikrinti, kad pagalba ir toliau neviršytų kompensuojamos aplinkos apsaugos išlaidų sumos, tinkamos finansuoti išlaidos bus apskaičiuojamos atsižvelgiant į nustatytą priešingos padėties scenarijų. Tais atvejais, kai neįmanoma nustatyti priešingos padėties scenarijaus, siūlomas alternatyvus apskaičiavimo metodas. Didžiausias pagalbos intensyvumas bus 40 % tinkamų finansuoti išlaidų, įskaitant priemokas MVI, investicijoms remiamose vietovėse ir ekologinių inovacijų projektams. Pagalba taip pat gali būti teikiama konkurencinio konkurso būdu.

Pagalba veiklos išlaidoms pereinamuoju laikotarpiu gali būti leidžiama tik su konkrečiais atliekų srautais ar atliekų rūšimis susijusiam rūšiuojamajam atliekų ar kitų produktų ar medžiagų surinkimui ir rūšiavimui parengimo pakartotiniam naudojimui arba perdirbimui tikslais.

4.4. Kita pagalba aplinkos apsaugai

Taršos mažinimas

Naujame skirsnyje bus reglamentuojama pagalba taršos ir išmetamų teršalų, kurie nėra šiltnamio efektą sukeliančios dujos (pavyzdžiui, azoto oksidų, sieros dioksido, triukšmo, fosfatų ir kt.), prevencijai arba jų kiekiui mažinti.

Siekiant užtikrinti, kad pagalba būtų skiriama investicijoms, darančioms teigiamą poveikį taršos mažinimui, valstybės narės turės kiekybiškai įvertinti savo priemonių naudą aplinkai. Siekiant supaprastinti tinkamų finansuoti išlaidų apskaičiavimą, siūlomose gairėse numatomos alternatyvios proporcingumo taisyklės, taikytinos tuo atveju, jei negalima nustatyti priešingos padėties scenarijaus.

⁸ Komisijos komunikatas Europos Parlamentui, Tarybai, Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetui ir Regionų komitetui „Naujas žiedinės ekonomikos veiksmų planas, kuriuo siekiama švaresnės ir konkurencingesnės Europos“ (2020 m. kovo 11 d., COM(2020) 98 final).

Didžiausias pagalbos intensyvumas bus 40 % tinkamų finansuoti išlaidų, įskaitant priemokas MVĮ ir investicijoms remiamose vietovėse. Pagalba taip pat gali būti teikiama konkurencinio konkurso būdu.

Apyvartinių taršos leidimų forma teikiamai pagalbai bus taikomos specialios taisyklės.

Rekultivavimas ir biologinė įvairovė

Siūlomų gairių taikymo sritis išplečiama, kad į ją patektų ne tik pagalba nukenksminimui, bet ir pagalba gamtos bei ekosistemų rekultivavimui ir biologinės įvairovės apsaugai ir atkūrimui.

Pagal siūlomas gaires valstybėms narėms leidžiama padengti iki 100 % nukenksminimo, rekultivavimo ar biologinės įvairovės projekto išlaidų ir dėl nukenksminimo ar rekultivavimo padidėjusios teritorijos vertės skirtumo. Vadovaujantis principu „teršėjas moka“, pagalba negali būti teikiama subjektui, kuris privalo užkirsti kelią aplinkos būklės blogėjimui ir taršai ir juos šalinti, išskyrus atvejus, kai būtina išplėsti nukenksminimo ar rekultivavimo projekto apimtį arba užmojus, kad juo būtų siekiama daugiau, nei reikia subjektui tenkančioms teisinėms pareigoms įgyvendinti.

Mokesčių sumažinimas

Atsižvelgiant į valstybių narių mokesstinę autonomiją ir siekiant joms suteikti lankstumo rengiant priemonę mokesčių lengvatų forma, į siūlomas gaires įtrauktas specialus skirsnis, kuriame nustatomi tiksliniai suderinamumo kriterijai (pavyzdžiui, supaprastinti kriterijai, visų pirma konkurencinio konkurso reikalavimo išimtis). Šį skirsnį sudaro du poskirsniai: i) aplinkosaugos mokesčių ar rinkliavų sumažinimas, aktualus tam tikriems daug išteklių naudojančioms sektoriams (2014 m. PAAE gairių 3.7.1 skirsnyje išdėstytų esamų nuostatų tęsia); ii) mokesčių ir (arba) parafiskalinių mokesčių mažinimas, kuriuo siekiama pagrindinio – aplinkos apsaugos – tikslo, t. y. skatinti pagalbos gavėjus vykdyti projektus ar veiklą, dėl kurių sumažėja tarša arba išteklių naudojimas.

Pagalba neturi viršyti įprasto mokesčio ar rinkliavos dydžio, kuris būtų taikomas kitu atveju. Priklausomai nuo to, ar pagalba yra susijusi su investicija, ar su veiklos pagalba, taikomos papildomos konkrečios apsaugos priemonės.

5. Pagalba energetikos sektoriuje

5.1. Pagalba elektros energijos tiekimo saugumui užtikrinti

Siūlomose gairėse iš esmės išlaikomos 2014 m. PAAE gairėse nustatytos taisyklės – į jas įtraukti pagrindiniai sektorių teisės aktų elementai ir kodifikuota bylų praktika nuo 2014 metų, visų pirma patikslinant, kad gairės taip pat taikomos tinklo perkrovos ir pertraukiamumo priemonėms.

Siūlomomis gairėmis valstybėms narėms bus sudarytos sąlygos užtikrinti, kad jų tiekimo saugumo priemonės būtų ekologiškesnės (pavyzdžiui, nustatant griežtas nacionalines išmetamųjų teršalų ribines vertes arba į savo tiekimo saugumo priemones įtraukiant kitus aplinkosaugos kriterijus).

Siekiant padidinti skaidrumą ir paskatinti suinteresuotuosius subjektus dalyvauti rengiant šias kompleksines paramos priemones, tam tikromis aplinkybėmis bus nustatytas viešų konsultacijų reikalavimas.

5.2. Pagalba energetikos infrastruktūrai

Valstybės pagalbos energetikos infrastruktūrai taisyklės taikomos tada, kai daug projektų, ypač stambesnių, yra bendrai finansuojami iš ES struktūrinių fondų. Be to, tam tikriems infrastruktūros projektams didelę dalį Ekonomikos gaivinimo ir atsparumo didinimo priemonės (EGADP) lėšų numatoma skirti pagal pagreitinimo pavyzdinę iniciatyvą. Siūlomose gairėse būtų aiškiai pakartota, kad valstybės pagalbos problemų kyla tik tada, kai infrastruktūrą eksploatuoja ne natūralios ir teisėtos tinklo operatorių monopolijos.

Siūlomų gairių taikymo sritis taip pat būtų išplėsta, į ją įtraukiant naujų kategorijų infrastruktūros objektų, kurie nuo to laiko, kai buvo pradėtos taikyti dabartinės PAAE gairės, įgijo daugiau svarbos, pavyzdžiui, vandeniliui ir atsinaujinančiųjų išteklių dujoms skirtus dujotiekius, taip pat papildomas naujas infrastruktūros kategorijas, kurios gali atsirasti per keletą ateinančių metų. Investicijos į tokius naujų kategorijų infrastruktūros objektus taip pat būtų vertinamos pagal proporcingumo ir konkurencijos iškraipymo vengimo bendruosius vertinimo principus.

Galiausiai, siekiant išvengti su iškastiniu kuru susijusių infrastruktūros objektų susaistymo, bus nustatytos papildomos apsaugos priemonės investicijoms į gamtinių dujų infrastruktūrą (pavyzdžiui, SGD terminalus) remti, pavyzdžiui, reikalavimas, kad dujų infrastruktūra būtų pritaikyta vandeniliui, arba kitaip nekeltų susaistymo poveikio. Kitų rūšių iškastiniam kurui (visų pirma naftai) skirta infrastruktūra į siūlomas gaires nebūtų įtraukta.

5.3. Pagalba centralizuotam šilumos ir vėsumos tiekimui

Centralizuotam šilumos ir vėsumos tiekimui bus toliau taikoma Komunikate dėl tvarios Europos investicijų plano⁹ ir EGADP šablone¹⁰ nustatyta supaprastinta tvarka. Šios taisyklės: a) suteikia galimybę įvertinti pagalbos tinklui ir šilumos šaltiniui proporcingumą atsižvelgiant į trūkstamą finansavimą (t. y. nepaisyti ankstesnio pagalbos intensyvumo) ir b) patikslina, kad tais atvejais, kai investicija į modernizavimą dar nepasiektas energijos vartojimo efektyvumo standartas, pagalba vis tiek gali būti patvirtinta su sąlyga, kad per trejus metus bus pradėtas tolesnis modernizavimas, kad būtų pasiektas energijos vartojimo efektyvumas.

Šiuo atveju taip pat bus nustatytos papildomos su iškastiniu kuru susijusių centralizuoto šilumos tiekimo projektų apsaugos nuo susaistymo poveikio priemonės. Laikantis 2 skirsnyje aprašyto bendrojo požiūrio, siūlomose gairėse paaiškinama, kad parama naujai šilumos gamybai, kuriai naudojamas taršiausias iškastinis kuras, greičiausiai nebus galima, nes tokia parama neturi teigiamo poveikio aplinkai ir sukelia papildomą neigiamą poveikį. Tačiau tikėtina, kad būtų juntamas teigiamas paramos šalia iškastinių kurų naudojančių elektrinių esančių šilumos perdavimo tinklų modernizavimui poveikis, jei dėl to nepadidėtų energijos, kuriai naudojamas iškastinis kuras, gamyba (pavyzdžiui, būtų prijungta daugiau klientų).

Teikdamos paramą centralizuoto šilumos gamybos, kuriai naudojamos dujos, projektams, valstybės narės turi paaiškinti, kaip jos užtikrins, kad investicijos atitiktų bendrą Sąjungos poveikio klimatui neutralumo tikslo įgyvendinimo iki 2050 metų strategiją.

5.4. Pagalba su anglimis, durpėmis ir degiaisiais skalūnais susijusios veiklos nutraukimui

Perėjimas nuo energijos gamybos naudojant anglis, durpes ir degiuosius skalūnus prie kitų šaltinių yra vienas svarbiausių Sąjungos energetikos sektoriaus priklausomybės nuo iškastinio kuro mažinimo veiksmų. Į siūlomas gaires bus įtrauktos suderinamumo taisyklės, taikomos dviejų rūšių paramos priemonėms, kurių valstybės narės gali imtis siekdamas remti anglis (įskaitant antracitą ir lignitą), durpes arba degiuosius skalūnus naudojančių elektrinių uždarymą ir potencialiai uždaryti šio kuro kasyklas (toliau kartu – su anglimis, durpėmis ir degiaisiais skalūnais susijusi veikla).

Pirmas poskirsnis yra susijęs su valstybių narių teikiama pagalba, skirta kompensuoti už ankstyvą pelningos su anglimis, durpėmis ir degiaisiais skalūnais susijusios veiklos nutraukimą, visų pirma už negautą pelną. Jei įmanoma, pagalbos suma bus nustatoma konkurencinio konkurso būdu. Siekiant

⁹ Komisijos komunikatas Europos Parlamentui, Tarybai, Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetui ir Regionų komitetui „Tvarios Europos investicijų planas. Europos žaliojo kurso investicijų planas“ (2020 m. sausio 14 d., COM(2020) 21 final).

¹⁰ https://ec.europa.eu/competition/state_aid/what_is_new/template_RFF_district_heating.pdf

užtikrinti, kad būtų įgyvendinti veiksmingiausi projektai, taip pat bus būtina kiekybiškai įvertinti naudą aplinkai.

Antras poskirsnis yra susijęs su pagalba, kurią valstybės narės teikia išskirtinėms socialinėms ir aplinkos srities išlaidoms, atsirandančioms dėl nekonkurencingos su anglimi, durpėmis ir degiaisiais skalūnais susijusios veiklos nutraukimo, padengti. Siūlomose gairėse apibrėžtos tinkamų finansuoti išlaidų kategorijos. Dėl aplinkos teisės aktų nesilaikymo atsirandančios išlaidos ir su dabartine gamyba susijusios išlaidos nebus laikomos tinkamomis finansuoti.

6. Pagalba sumažinant elektros energijos mokesčius daug energijos naudojančioms vartotojams

ES ekonomikos pertvarka pagal Europos žaliąjį kursą iš dalies finansuojama elektros energijos vartojimo mokesčiais. Atsižvelgiant į tai, tikėtina, kad valstybės narės ir toliau tokią politiką finansuos iš mokesčių, todėl gali būti, kad šie mokesčiai didės. Tam tikri sektoriai, kuriuose ypač didelę reikšmę turi tarptautinė prekyba ir kurių ekonominės vertės kūrimas stipriai priklauso nuo elektros energijos, mokėdami tokius mokesčius gali patirti didelę finansinę naštą. Todėl PAAE gairės valstybėms narėms leido taikyti atrankinį šių mokamų mokesčių sumažinimą. Siūlomomis gairėmis ir toliau būtų leidžiama mažinti mokesčius, siekiant pašalinti padidėjusią riziką, kad reikalavimus atitinkančių sektorių veikla bus perkelta už Europos Sąjungos ribų į vietas, kuriose aplinkos srities standartų nėra arba jis yra ne tokio plataus užmojo. Komisija šiuos sektorius identifikavo ir proporcingumo reikalavimus nustatė atsižvelgdama į tai, kad jei sumažinimas yra per didelis arba taikomas pernelyg dideliame elektros energijos vartotojų skaičiui, gali kilti grėsmė bendram paramos atsinaujinančių išteklių energijai finansavimui, o konkurencijos ir prekybos iškraipymai gali būti ypač dideli.

Atitiktis reikalavimams nustatoma sektoriaus lygmeniu taikant elektros energijos vartojimo intensyvumo ir prekybos intensyvumo ribas. Sektoriai atitinka reikalavimus tuo atveju, jei jų prekybos intensyvumas Sąjungos lygmeniu yra ne mažesnis kaip 20 %, o elektros energijos vartojimo intensyvumas Sąjungos lygmeniu – bent 10 %. Be to, Komisija mano, kad panašios rizikos esama tuose sektoriuose, kuriuose elektros energijos vartojimo intensyvumas yra ne mažesnis kaip 7 % ir kurių prekybos intensyvumas yra ne mažesnis kaip 80 %. 20 % prekybos intensyvumo riba atitinka anglies dioksido nutekėjimo sąrašo sudarymo pagal ES apyvartinių taršos leidimų prekybos sistemą metodiką¹¹ ir sektorių, kuriems, kaip manoma, dėl netiesioginių su išmetamaisiais teršalais susijusių išlaidų kyla reali anglies dioksido nutekėjimo rizika, sąrašą, sudaromą pagal ATLPS valstybės pagalbos gaires¹². Be to, Komisija mano, kad didelę riziką, jog reikalavimus atitinkančių sektorių veikla bus perkelta už Europos Sąjungos ribų, atitinkami mokesčiai kelia tik tada, kai bendras suminis šių mokesčių dydis (iki bet kokio sumažinimo) siekia minimalų sąnaudų už vieną MWh dydį.

Siekiant atsižvelgti į platesnius žaliojo kurso užmojus ir kodifikuoti esamą Komisijos bylą nagrinėjimo praktiką, taip pat bus mažinami visi socialiniai ir priklausomybės nuo iškastinio kuro mažinimo mokesčiai. Laikoma, kad daug energijos naudojančių vartotojų konkurencinė padėtis yra ypač nepalanki, jei elektros energijos mokesčiai pasiekia tam tikrą minimalią ribą. Bus laikoma, kad sumažinti mokesčiai yra proporcingi, jei įmonės mokės ne mažiau kaip 25 % atitinkamų mokesčių; vis dėlto taip pat būtų galima apriboti įmonių nuosavo įnašo dydį iki 1,5 % jų bendrosios pridėtinės vertės. Taip pat siūloma nuostatas dėl daug energijos naudojančioms vartotojams taikomo sumažinimo iš dalies suderinti su ATLPS gairėmis, be kita ko, įvesti žaliąsias sąlygas.

¹¹ 2019 m. vasario 15 d. Komisijos deleguotasis sprendimas (ES) 2019/708, kuriuo Europos Parlamento ir Tarybos direktyva 2003/87/EB papildoma nustatytu 2021–2030 m. sektorių ir pasectorių, kuriems būdinga anglies dioksido nutekėjimo rizika, sąrašu.

¹² Komisijos komunikatas „Tam tikrų valstybės pagalbos priemonių, susijusių su šiltnamio efektą sukeliančių dujų apyvartinių taršos leidimų prekybos sistema po 2021 m., gairės“ (2020 m. rugsėjo 21 d., C(2020) 6400 final).

Komisija prašo pateikti pastabų konkrečiai dėl to: i) ar minėta metodika yra tinkama siekiant nustatyti sektorius, kuriuose kyla ypač didelė rizika, jog veikla bus perkelta už Europos Sąjungos ribų, ir kartu sumažinti pirmiau nurodytą riziką, susijusią su konkurencijos ir prekybos iškreipimu ir pakankamo pagalbos atsinaujinančių išteklių energijai finansavimo trūkumu, ir ii) koks turėtų būti minimalus suminis atitinkamų mokesčių už vieną MWh dydis, kuris yra būtinas siekiant leisti taikyti sumažinimą.